

ความมั่นคงของมนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนา

THE HUMAN SECURITY IN BUDDHIST PERSPECTIVE

พลสรรค์ สิริเดชนนท์^{1*} และ พูนชัย ปันธิยะ²

Ponsan Siridechanot^{1*} and Phoonchai Punthiya²

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ต.สุเทพ อ.เมืองเชียงใหม่ จ.เชียงใหม่ 50200^{1,2}

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Chiangmai Campus, Suthep Sub-district, Muang District,
Chiangmai Province, 50200^{1,2}

*Corresponding author E-mail: ponwon11@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการเรื่องความมั่นคงของมนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนา กล่าวถึงความมั่นคง 3 ประการ คือ 1. ความมั่นคงทางกาย ได้แก่ ความอยู่เป็นสุขทางด้านร่างกาย นั้นหมายถึงการดับทุกข์ทางด้านร่างกาย อันเป็นเหตุให้บรรเทาความต้องการทางกาย แนวคิดที่ทำให้อายุยืนมี 5 ประการ คือไม่สร้างเรื่องความทุกข์กาย ทุกข์ใจแก่ตนเอง รู้จักพอใจในการแสวงหาความสุข บริโภคสิ่งที่ย่อยง่าย หรืออุกฤษฏ์กอนามัย มีความประพฤติที่ดี และมีสิ่งแวดล้อมหรือกัลยามิตรที่ดี นอกจากนี้ยังมีวิธีการสร้างความมั่นคงทางกาย 3 ประการ คือ 1) การเจรจาชอบ 2) การกระทำชอบ 3) การเลี้ยงชีพชอบ ส่วนหลักปฏิบัติให้ได้ประโยชน์ และประสบความสำเร็จในชีวิต ได้แก่ อิทธิบาท 4 และสันโดษ 2. ความมั่นคงทางใจ ได้แก่ การดับทุกข์ ด้วยการพัฒนาสมาธิและปัญญาด้วยคุณสมบัติทั้ง 3 ด้าน คือ คุณภาพของจิต สมรรถภาพจิต และสุขภาพจิต 3. ความมั่นคงทางสังคม ได้แก่ การปฏิบัติตามหลักทางสายกลาง เข้าใจหลักแห่งความจริงของปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นและดำเนินไปโดยมีเหตุปัจจัยต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงต่อสังคมอยู่ตลอดเวลา

คำสำคัญ : ความมั่นคง, มนุษย์, พระพุทธศาสนา, การดับทุกข์

¹ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

ABSTRACT

This article describes the three aspects of human security: 1. The Physical Security implies to the Physical Happiness with the fulfillment of physical needs. There are five principles of the life longevity; 1) should not create any suffering to oneself; 2) be happy in the pursuit for happiness; 3) should eat food which is easy to digest or be hygienic; 4) have good behavior; and 5) should have good environment or good friend. On the other hands, there are the other three methods of physical security: (1) right speech (2) right action and (3) right livelihood. On the practical principles to achieve the life's benefit and success are of the 4 basis for success and the contentment; 2. The Mental security implies to the cessation of suffering based on the development of meditation and wisdom in 3 aspects: the mental quality, the mental ability, and the mental health; and 3. The Social security implies to the Middle way practice with the true realization the causality that manifests all phenomena having entirely changed society.

KEYWORDS: Security, Human, Buddhist, Perspective

บทนำ

แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับความมั่นคงของมนุษย์นั้น แม้จะเรียบง่ายแต่ดูเหมือนจะเป็นการปฏิวัติสังคมในศตวรรษที่ 21 การพิจารณาถึงแนวคิดพื้นฐานเรื่องความมั่นคงของมนุษย์จะต้องเน้นที่ลักษณะสำคัญ 4 ประการดังนี้

1. ความมั่นคงของมนุษย์เป็นปัญหาสากล กล่าวคือ เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ในทุกหนทุกแห่ง ทั้งในประเทศที่ร่ำรวยและยากจน คนเราเผชิญกับสิ่งคุกคามหลายอย่างคล้าย ๆ กัน เช่น การว่างงาน ยาเสพติด อาชญากรรม มลพิษและการละเมิดสิทธิมนุษยชน ถึงแม้ว่าความรุนแรงของสิ่งคุกคามเหล่านี้จะแตกต่างกันไปในแต่ละประเทศ แต่สิ่งคุกคามความมั่นคงของมนุษย์เหล่านี้มีอยู่จริง และกำลังมีเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ

2. องค์ประกอบของความมั่นคงของมนุษย์นั้นเกี่ยวพันกัน กล่าวคือ เมื่อประชากรในบางประเทศต้องประสบภัยต่อความมั่นคงประเทศอื่น ๆ ก็ดูเหมือนว่าจะมีส่วนเกี่ยวข้องหรือได้รับผลกระทบร่วมกันไป ด้วยการขาดแคลนอาหาร โรคระบาด มลภาวะ การค้ายาเสพติด การก่อการร้าย ความขัดแย้งทางเชื้อชาติ และความแตกสลายทางสังคม ไม่ได้เป็นเหตุการณ์ที่เกิดตามลำพังอยู่ในพรมแดนของแต่ละประเทศต่อไป ผลสืบเนื่องจากปัญหาเหล่านี้กระทบไปทั่วโลก

3. ความมั่นคงของมนุษย์เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดขึ้นได้ง่ายหากมีการป้องกันล่วงหน้า ดีกว่าที่จะมาตามแก้ไขภายหลัง การจัดการกับภัยเหล่านี้ตั้งแต่ต้นจะมีการสูญเสียน้อยกว่า ตัวอย่างเช่น การรักษาสุขภาพร่างกายของตนเองไม่ให้เกิดโรคภัย เมื่อมีการป้องกันและ

ดูแลสุขภาพสม่ำเสมอจะทำให้มนุษย์มีสุขภาพร่างกายแข็งแรงจะทำให้ลดภาระทางเศรษฐกิจของประเทศได้อีกทางด้วย

4. ความมั่นคงของมนุษย์เป็นเรื่องที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับการดำรงชีวิตของมนุษย์ พวกเขามีสิทธิเสรีภาพที่จะเลือกกระทำการที่ต้องให้ความสนใจมนุษย์ในการดำเนินชีวิตในสังคมการมีสิทธิเสรีภาพที่จะเลือกทำสิ่งต่าง ๆ ที่สามารถกระทำได้ การให้ออกาสทางสังคม และความสามารถที่จะเลือกว่าจะใช้ชีวิตอยู่ท่ามกลางความขัดแย้งหรือสันติภาพ

ที่มาและความหมายของความมั่นคงของมนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนา

ที่มาของความมั่นคงของมนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนา มาจากความไม่มั่นคง คือ ความทุกข์ ทุกข์ แปลว่า ธรรมชาติใด อันบุคคลพึงทนได้โดยยาก ธรรมชาตินั้นชื่อว่าทุกข์ (สิ่งอันบุคคลพึงทนได้โดยยาก) (พระอัครวงศ์สระ, 2523, น.26) และในพจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์ของพระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต) (2533) ยังได้ระบุความหมายของคำว่า ทุกข์ไว้ 2 ประเด็น คือ

1. สภาพที่ทนอยู่ได้ยาก สภาพที่คงทนอยู่ไม่ได้ เพราะถูกบีบคั้นด้วยความเกิดขึ้นและความดับสลาย เนื่องจากต้องเป็นไปตามเหตุปัจจัยที่ไม่ขึ้นต่อตัวมันเอง

2. สภาพที่ทนได้ยาก ความรู้สึกไม่สบาย ได้แก่ ทุกขเวทนา

โดยรวมแล้วกล่าวได้ว่า ทุกข์ หมายถึง การยึดมั่นถือมั่นในขั้น 5 ดังที่ปรากฏใน

พระวินัยปิฎกว่า “ข้อนี้เป็นทุกข์ในอริยสัจ คือ แม้ความเกิดก็เป็นทุกข์ แม้ความแก่ก็เป็นทุกข์ แม้ความเจ็บก็เป็นทุกข์ แม้ความตายก็เป็นทุกข์ ความประสบกับสิ่งอันไม่เป็นที่รักก็เป็นทุกข์ ความพลัดพรากจากสิ่งอันเป็นที่รักก็เป็นทุกข์ ความไม่ได้สิ่งที่ปรารถนาเป็นทุกข์ โดยย่ออุปาทานขั้น 5 เป็นทุกข์ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2539ค, น. 324-328)

สรุปได้ว่า ความทุกข์หรือความไม่มั่นคงในพระพุทธศาสนาหมายถึงสภาพที่แย้งต่อความสุขถูกบีบคั้นอยู่ตลอดเวลาด้วยภาวะที่เป็นไปตามธรรมชาติที่ครอบคลุมสรรพสิ่งทำให้สรรพสิ่งทั้งหลายไม่สามารถที่จะรักษาสภาพเดิมไว้ได้ เนื่องจากสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ไม่มีความเป็นใหญ่ของตนเองต้องอาศัยปัจจัยอื่นเกิดขึ้นในรูปของกระแสต่อเนื่องด้วยการยึดมั่นในขั้นห้าจึงมีสภาพเป็นที่ตั้งแห่งทุกข์

ความหมายของความมั่นคงของมนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนา คือ ความมั่นคงในการดำรงชีวิตของมนุษย์อย่างมีความสุขทั้งตนเองและเพื่อนรอบข้าง ครอบคลุมความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ 3 ระดับ คือ

1. ความต้องการทางร่างกาย หมายถึง ความต้องการปัจจัย 4 คือ ความจำเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตของมนุษย์ ได้แก่ เครื่องนุ่งห่ม อาหาร ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค

2. ความต้องการทางจิตใจหรือความต้องการที่พึงทางจิตวิญญาณ หมายถึง ความต้องการสิ่งที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ ซึ่งเป็นความต้องการทางความเชื่อต่อศาสนา เพื่อบรรเทาความรู้สึกหวาดกลัวที่มีอยู่ในจิตใจของ

มนุษย์ ซึ่งจะถูกทดแทนด้วยความเชื่อในสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อบรรเทาความกลัวตั้งแต่ระดับพื้นฐาน เช่น ปรากรกฎการณ์ธรรมชาติบางอย่างที่อธิบายไม่ได้ก็จะแสดงความเคารพนับถือบูชา เช่น บูชาต้นไม้ ภูเขา เทพเจ้าต่าง ๆ เป็นต้นจนกระทั่งถึงความต้องการในการพัฒนาพุทธปัญญา เช่น หลักธรรมว่าด้วยไตรลักษณ์ และอริยสัจ 4 เป็นต้น เพื่อยกระดับจิตสู่ความรู้แจ้ง สัจธรรมของชีวิตและธรรมชาติของมนุษย์และสิ่งที่อยู่รอบตัวของมนุษย์

3. ความต้องการทางสังคม หมายถึง ความต้องการการดำรงชีวิตอยู่ในสังคม โดยเริ่มตั้งแต่การอยู่ร่วมในสังคมระดับครอบครัวจนถึงสังคมขนาดใหญ่ด้วยความสันติสุข ดังพุทธประสงค์ได้ทรงบัญญัติหลักศีล 5 เพื่อให้เป็นแนวปฏิบัติของมวลมนุษย์ตลอดถึงการได้รับการยอมรับและการดูแลเอาใจใส่จากสังคมที่ตนสังกัดอยู่ และการได้รับการปกป้องคุ้มภัยจากสังคม การรักษาผลประโยชน์ของสังคม และความต้องการสิทธิเสรีภาพในการดำเนินชีวิตอยู่ในสังคม

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) (2556, น. 235-270) ให้ทัศนะว่า ความมั่นคงของมนุษย์นั้น ต้องเริ่มต้นด้วยความมั่นคงปลอดภัยทางด้านร่างกาย ที่จะพื้นฐานให้ชีวิตเป็นอยู่ได้ แล้วก็มีความมั่นคงทางจิตใจ และอีกด้านหนึ่ง คือ ความมั่นคงทางสังคม สามอย่างนี้เป็นพื้นฐานมาแต่เดิม ส่วนความมั่นคงด้านอื่น ๆ มักจะเป็นของเพิ่มขึ้นมาทีหลัง ขึ้นอยู่กับกาลเทศะ หรือยุคสมัย ยกตัวอย่าง เช่น ความมั่นคงทางนิเวศ (Environmental Security) ซึ่งเพิ่งเริ่มได้รับความนิยมนหรือยอมรับกันในช่วง

ที่คนตื่นตัวเกี่ยวกับเรื่องความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อมในยุคใหม่ ความมั่นคง (Security) ของมนุษย์ในความหมายทางพระพุทธศาสนา คือ สภาวะที่มนุษย์สลัดพ้นจากความทุกข์ไปสู่สภาพที่มีความสุข ซึ่งสภาวะทุกข์อาจเทียบได้กับสภาวะที่เกิดขึ้นจากความกดดัน (Stress) ความเครียด (Tension) และความวิตกกังวล (Anxiety) ของชาวตะวันตก

องค์ประกอบของความมั่นคงของมนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนา

องค์ประกอบของความมั่นคงของมนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนา มีหลายองค์ประกอบที่สามารถกำจัดสภาวะทุกข์ ความกดดัน ความเครียดและความวิตกกังวลของมนุษย์ได้ ดังนั้น องค์ประกอบของความมั่นคงของมนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนา ดังกล่าวคือกุศลกรรมบถ 10 ประการ

“กุศลกรรมบถ 10” หมายถึง ทางแห่งกุศลกรรม ทางทำความดีกรรมดีอันเป็นทางนำไปสู่ความเจริญหรือสุคติ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), 2556) มี 10 ประการ

กายกรรม 3 ได้แก่

1. ละการฆ่าสัตว์ เว้นขาดจากการฆ่าสัตว์

2. ละการลักทรัพย์ เว้นขาดจากการลักทรัพย์

3. ละการประพฤติดินในกาม เว้นขาดจากการประพฤติดินในกาม

วจีกรรม 4 ได้แก่

4. ละการพูดเท็จ เว้นขาดจากการพูดเท็จ

5. ละคำส่อเสียด เว้นขาดจากคำส่อเสียด
6. ละคำหยาบ เว้นขาดจากคำหยาบ
7. ละคำเพ้อเจ้อ เว้นขาดจากคำเพ้อเจ้อ
- มโนกรรม 3 ได้แก่
8. ไม่โลกคอยจ้องอยากได้ของเขา
9. ไม่คิดร้ายเบียดเบียนเขา
10. เห็นชอบตามครองธรรม

ความสำคัญของหลักกุศลกรรมบถ 10 ประการ

ความสำคัญของหลักกุศลกรรมบถ โดยความหมาย หลักกุศลกรรมบถนั้นคือหลักของศีลสิกขาส่วนหนึ่งถือว่ามีความสำคัญมากต่อการพัฒนามนุษย์ในปัจจุบันเพราะเป็นหลักช่วยให้มนุษย์ที่ได้รับการพัฒนาแล้วอาศัยอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข สามารถช่วยลดปัญหาของประเทศชาติได้จำนวนมาก ตลอดจนเป็นเหตุให้โลกนี้ได้รับความสงบสุข เพราะว่าในหลักของกุศลกรรมบถ 10 ประการนั้นครอบคลุมการพัฒนาความมั่นคงของมนุษย์ให้ดีทั้ง 3 ทวาร คือ กาย วาจา และใจ เมื่อมนุษย์มีความมั่นคง ทั้งกาย วาจา และใจ ไปในทางที่เป็นกุศลแล้วย่อมเป็นอุปการะต่อการใช้ชีวิต ในสังคม อันตบแรก ย่อมเป็นการทำให้ตนเป็นคนดี พร้อมทั้งยังปฏิบัติต่อคนรอบข้างด้วยความดี เมื่อทุกคนเป็นคนดีประพฤติปฏิบัติดีต่อกันเป็นจำนวนมาก สังคมก็เป็นสังคมของคนดี สังคมของคนดีหลาย ๆ สังคมรวมกันใหญ่ขึ้นเป็นระดับประเทศ ประเทศก็กลายเป็นประเทศที่มีประชากรเป็นคนดี เมื่อแต่ละประเทศ มีแต่

ประชากรที่เป็นคนดีมีศีลธรรม โลกย่อมเต็มไปด้วยคนดี (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2539ค, น. 362-371)

หลักกุศลกรรมบถ 10 ประการ หากว่ามนุษย์ได้ศึกษาและปฏิบัติตามอย่างถูกต้อง และเคร่งครัดแล้วย่อมก่อให้เกิดประโยชน์ได้มากอย่างที่กล่าวมา และจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการพัฒนาความมั่นคงของมนุษย์ที่จะต้องให้หลักกุศลกรรมบถเข้าไปจัดการ เพราะว่าความเดือดร้อนหรือความทุกข์ต่าง ๆ ของมนุษย์ที่เกิดขึ้นในสังคมโลกนี้ ส่วนแล้วแต่มีสาเหตุมาจากการที่มนุษย์นั้นขาดการพัฒนาตนให้ตั้งอยู่ในหลักแห่งกุศลกรรมบถ

โดยนัยที่กล่าวมา แม้ในสมัยพุทธกาล พระพุทธเจ้าได้ทรงใช้หลักกุศลกรรมบถ 10 ประการ ในการแก้ปัญหาด้วยการนำมาสอนให้มนุษย์ได้สมาทานประพฤติปฏิบัติตามเป็นเหตุให้มนุษย์พัฒนาตนจากเป็นผู้ทุกข์เป็นคนมีศีล หมั่นประกอบคุณงามความดี ทั้งแก่ตนและผู้อื่น เป็นเหตุให้ได้รับประโยชน์สุขทั้งในโลกนี้และโลกหน้า ในการนำหลักกุศลกรรมบถไปสั่งสอนนั้น พระพุทธเจ้ามิได้นำไปสอนครบทั้งสิบข้อ บางแห่งก็ใช้เพียงไม่กี่ข้อเพื่อให้ตรงกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนั้น ๆ แต่เมื่อโดยหลักแล้วก็ทรงใช้หลักของกุศลกรรมบถนั่นเอง ซึ่งมนุษย์ที่ประพฤติปฏิบัติตนให้ตั้งอยู่ในหลักกุศลกรรมบถได้แล้ว มิใช่จะได้รับประโยชน์แต่โลกนี้เท่านั้น ยังเป็นเหตุปัจจัยได้รับถึงประโยชน์ในโลกหน้าด้วย คือ เมื่อละจากโลกนี้ไปแล้วย่อมเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ตามที่ปรากฏในพุทธพจน์ที่ว่า

พราหมณ์และคฤหบดีทั้งหลาย ความประพฤติเรียบร้อยคือความประพฤติธรรมทางกาย 3 ประการ (1) เป็นผู้ละเว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ (2) เป็นผู้ละเว้นขาดจากการลักทรัพย์ (3) เป็นผู้ละเว้นขาดจากการประพฤติผิดในกาม ความประพฤติธรรมทางวาจา 4 ประการ คือ

1. เป็นผู้ละเว้นขาดจากการพูดเท็จ
 2. เป็นผู้ละเว้นขาดจากการพูดส่อเสียด
 3. เป็นผู้ละเว้นขาดจากการพูดคำหยาบ
 4. เป็นผู้ละเว้นขาดจากการพูดเพ้อเจ้อ
- ความประพฤติทางใจ 3 ประการ คือ
1. เป็นผู้ไม่เพ่งเล็งอยากได้ของเขา
 2. เป็นผู้ไม่มีจิตพยาบาท
 3. เป็นผู้ไม่มีสัมมาทิฐิ

พราหมณ์และคฤหบดีทั้งหลาย สัตว์ทั้งหลายบางพวกในโลกนี้ เข้าถึงสุคติโลกสวรรค์เบื้องหน้าแต่ตายเพราะกายแตก เพราะเหตุประพฤติเรียบร้อย คือประพฤติธรรม (กุศลกรรมบถ) อย่างนี้แล (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2539ข, น. 472)

เนื้อความจากพุทธพจน์ที่ปรากฏนั้นแสดงให้เห็นว่า สัตว์ทั้งหลายบางพวก คือมนุษย์บางพวกในโลกนี้ถ้าหากพัฒนาตนด้วยการประพฤตินให้อยู่ในหลักกุศลกรรมบถแล้วเมื่อตายไปจากโลกนี้ ย่อมเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ได้แน่นอน (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2539ข, น. 133)

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ความสำคัญของความมั่นคงของมนุษย์ตามหลักกุศลกรรมบถ 10 คือมนุษย์ที่ได้รับการพัฒนาแล้ว

เท่านั้นจึงเป็นผู้ประเสริฐที่สุด ดังที่มีปรากฏในพุทธพจน์ที่ว่า “ทณฺโธ เสฏฺฐิ มนุสฺสเสสฺส แปลว่า ผู้ฝึกหัดแล้วเป็นผู้ประเสริฐที่สุดในหมู่มนุษย์” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2539ข, น. 133)

“วิชาจรณสมฺปนฺโนโส เสฏฺฐิ เทวมานุสเสสฺส” แปลว่า “ผู้ที่สมบูรณ์ด้วยความรู้และความประพฤติเป็นผู้ประเสริฐที่สุดในหมู่เทวดาและมนุษย์” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2539, น. 338-372) 6 ซึ่งเป็นภาษิตมาจาก (อัมพพัฏฐสูตร ที่ฌนิกาย สีสันนวรรค (9/160/128) แปลความตามพระไตรปิฎกฉบับภาษาไทยว่า “ผู้ที่ถึงพร้อมด้วยวิชาและจรณะเป็นผู้ประเสริฐที่สุดในหมู่มนุษย์และเทวดา”

“อตฺตา หิ อตฺตโน นาโถ โโก หิ นาโถ ปโร ลียาอตฺตนา หิ สุทฺถเตน นาถํ ลภติ ทูลลํ” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2539ข, น. 45)

“ตนแล เป็นที่พึ่งของตน คนอื่น ใครเล่าจะเป็นที่พึ่งได้ ก็บุคคลมีตนฝึกฝนดีแล้วย่อมได้สิ่งที่พึงได้ยาก” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2539, น. 82)

ที่พึ่งในที่นี้ก็คือ พระนิพพานนั่นเอง ดังนั้นผู้ที่จะบรรลุนิพพานได้ ก็ต้องผ่านการฝึกฝนมาอย่างดีและถูกต้อง และการฝึกก็คือการพัฒนา คือทำสิ่งที่ยังไม่มีให้มีขึ้นในตน โดยหลักการที่เป็นหัวใจของพระพุทธศาสนาที่ใช้ในการฝึกหัดพัฒนามนุษย์นั้น มี 3 ประการคือ

“สพฺพปาปสฺส อภินิวกมฺมกฺกสฺสสุปฺปสมฺปทา สจฺจิตฺตปริโยทปนํ เอตํ พุทฺธานุสาสนํ” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรม

ราชูปถัมภ์, 2535, น. 43)

การไม่ทำบาปทั้งปวง การยังกุศลให้ถึงพร้อม การทำจิตของตนให้ผ่องแผ้ว 3 ข้อนี้เป็นคำสั่งสอนของท่านผู้รู้ทั้งหลาย (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2539ค, น. 50-73)

สรุปได้ว่า ความสำคัญของการพัฒนาความมั่นคงของมนุษย์ตามหลักกุศลกรรมบถนั้นการฝึก การศึกษา การพัฒนาความมั่นคงเป็นหลักช่วยให้มนุษย์ที่ได้รับการพัฒนาแล้วเป็นผู้เลิศประเสริฐสูงสุด ทำให้ผู้คนอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข เป็นเหตุให้โลกนี้ได้รับความสงบสุข

ประเภทของความมั่นคงของมนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนา

ประเภทความมั่นคงของมนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนา แบ่งออกเป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้ 3 ประเภท คือ

1. ความมั่นคงของมนุษย์ทางกาย

ความมั่นคงของมนุษย์ทางกาย เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องในการดำรงชีวิตคือปัจจัย 4 ได้แก่ 1) เครื่องนุ่งห่ม 2) อาหาร 3) ที่อยู่อาศัย และ 4) ยารักษาโรค (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2539ก, น.106)

ปัจจัย 4 เป็นสิ่งที่จำเป็นชีวิตเป็นพื้นฐานเบื้องต้นของชีวิต สิ่งที่ต้องอาศัยเลี้ยงชีพของมนุษย์หากขาดเครื่องนุ่งห่มจะได้รับความหนาวร้อนเย็นทำให้เกิดความทุกข์ขาดอาหารทำให้ได้รับความหิวกระหายขาดที่อยู่อาศัยทำให้ได้รับความลำบากขาดยารักษาโรคย่อมได้รับความเจ็บปวด

จากการเบียดเบียนของโรค ดังนั้น ปัจจัย 4 สมบูรณ์สิ่งแวดล้อมดี ในความพยายามหรือต่อสู้เพื่อความอยู่รอดบุคคลจะต้องมีร่างกายสมบูรณ์และแข็งแรง หากปราศจากร่างกายที่แข็งแรงเราไม่อาจมีชีวิตอยู่อย่างสุขสบายหรือได้รับสิ่งที่ปรารถนาได้ ในการพัฒนากายหรือวิธีการดับทุกข์ทางด้านร่างกาย พระพุทธศาสนากล่าวถึงหลักสัปปายะ 4 ประการอันเป็นเหตุเบื้องต้นของการบรรเทาความต้องการทางกาย (สนิท ศรีสำแดง, 2533, น. 5-6) มีดังนี้คือ

1) เสนาสนสัปปายะ คือ การมีที่อยู่อาศัยสะดวกสบายปราศจากแหล่งเพาะเชื้อโรค มีอากาศถ่ายเทได้ดีไม่พลุกพล่านด้วยผู้คน

2) อาหารสัปปายะ คือ การที่มีอาหารถูกหลักอนามัยบริโภคนแล้วไม่มีโทษไม่เกิดโรคภัยไข้เจ็บ

3) บุคคลสัปปายะ คือ การอยู่ร่วมกับคนดีมีระเบียบ มีคุณธรรม เป็นกัลยาณมิตร

4) ธรรมสัปปายะ คือ การประพฤติธรรมที่ช่วยให้จิตใจเบิกบานถูกกับจริตของตน

นอกจากนี้พระพุทธศาสนายังได้กล่าวถึงสาเหตุที่จะทำให้บุคคลมีอายุสั้นและมีอายุยืนเพื่อให้บุคคลรู้จักรักษาตนได้ในอนาญสสสูตรกล่าวถึงแนวคิดที่ทำให้อายุยืนไว้ 5 ประการ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2539ณ, น. 205-206) คือ

1) ไม่สร้างเรื่องความทุกข์กายทุกข์ใจแก่ตนเอง

2) รู้จักพอใจในการแสวงหาความสุข

3) บริโภคสิ่งที่ย่อยง่ายหรือถูกหลักอนามัย

4) มีความประพฤติหรือพฤติกรรมที่ดี

5) มีสิ่งแวดล้อมหรือกาลยาณมิตรที่ดี

วิธีการสร้างความมั่นคงทางกาย เป็นการแสดงภาวะถึงความมีร่างกายที่แข็งแรง มีความเกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมที่ดี (ปฏิรูปเทศ) มีประโยชน์ ให้คุณค่าแก่ชีวิตที่ถูกต้อง มีความสุขและได้รับคุณค่าในการพัฒนาชีวิตให้สูงขึ้นตามทางของศีลหรือศีลสิกขา

ศีล คือการดำรงตนอยู่ด้วยดีมีชีวิตที่เกื้อกูลต่อสภาพแวดล้อมที่ตนมีส่วนช่วยสร้างสรรค์รักษาให้เอื้อแก่การมีชีวิตที่ดีร่วมกันเป็นสิ่งแวดล้อมและส่งเสริมการใช้ปัจจัย 4 สบาย 4 เพื่อเป็นพื้นฐานต่อการพัฒนาสมาธิและปัญญา โดยวางหลักเกณฑ์ข้อบังคับเพื่อควบคุมความประพฤติทางพระพุทธศาสนา เรียกว่าวินัยส่งเสริมการอยู่ร่วมกันด้วยดี สร้างโอกาสสำหรับทำความดีซึ่งจัดวางให้ตรงความมุ่งหมายของชุมชนหรือสังคม เช่น พระพุทธองค์ทรงแนะนำผู้ปกครองอย่างกว้าง ๆ ไว้ในจักรวรรดิสูตร (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2539ค, น. 65)

สำหรับวินัยของสงฆ์ เป็นการควบคุมความประพฤติ ดังนั้นการสำรวจกายวาจาจะต้องเป็นไปตามหลักของมรรคมีองค์แปดที่กล่าวไว้ 3 ประการ ดังนี้

1) **สัมมาวาจา** คือ การเจรจาชอบ ได้แก่ การงด การเว้น การเลิกละเจตนาจากวจีทุจริต 4 กิริยาไม่ทำการไม่ล่วงละเมิดไม่ล้ำเขตการกำจัดต้นเหตุแห่งวจีทุจริต 4 วาจาชอบอันเป็นองค์แห่งมรรค (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2539ง, น.147-148)

สัมมาวาจาเป็นการงดเว้นจาก

วจีทุจริต 4 คือ เว้นจากการพูดเท็จ คือ ให้พูดความจริง เว้นจากการพูดส่อเสียด คือ ให้พูดประสานสามัคคี เว้นจากการพูดคำหยาบ คือ ให้พูดวาจาอ่อนหวาน เว้นจากการพูดเพ้อเจ้อ ให้พูดแต่สิ่งมีประโยชน์ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2539ค, น. 23)

สัมมาวาจาเป็นการประพฤติดชอบทางวาจา ทั้งในระดับโลกียะและโลกุตระ การพูดความจริง คือ พูดตรงตามความเป็นจริง ไม่มีออกไปจากความเป็นจริงและต้องกล่าวให้เหมาะสมกับกาลเทศะและบุคคลจึงจะเกิดประโยชน์ถึงแม้ว่าเราจะพูดความจริงแต่พูดไม่เหมาะสมกับกาลเทศะและบุคคลย่อมทำให้เกิดโทษ

การพูดอ่อนหวาน คือการพูดคำสุภาพไพเราะไม่เป็นโทษแก่ผู้ฟัง รู้จักหยุดยั้งไม่ให้กำลังใจผู้ทำความดี การพูดอ่อนหวานตรงข้ามกับการพูดประจบซึ่งหาความจริงไม่ได้ การพูดมีประโยชน์ คือการพูดที่ได้อรรถกถาประโยชน์แก่ผู้ฟังสามารถที่จะนำไปปฏิบัติในการประกอบอาชีพหรือดำรงชีวิตให้อยู่ในสังคมได้ดี ลักษณะคำพูดที่มีประโยชน์นั้นจะต้องส่งเสริมให้ผู้ฟังมีจิตใจสูงขึ้น ละทิ้งความชั่วหันมาทำความดี สำหรับผู้ที่ประพฤติเพื่อให้บรรลุเป้าหมายสูงสุดทางพระพุทธศาสนาจะต้องประกอบด้วยถ้อยคำที่ชักนำให้มีความปรารถนาน้อย ถ้อยคำที่ชักนำให้สันโดษยินดีด้วยปัจจัยที่มี ถ้อยคำที่ชักนำให้สงัดกายสงัดใจ ถ้อยคำที่ชักนำให้ไม่คลุกคลีด้วยหมู่ ถ้อยคำที่ชักนำให้ทำความเพียร ถ้อยคำที่

ชักนำให้ตั้งอยู่ในศีล ถ้อยคำที่ชักนำให้ทำใจให้สงบ ถ้อยคำที่ชักนำให้เกิดปัญญา ถ้อยคำที่ชักนำให้ทำใจให้พ้นจากกิเลส ถ้อยคำที่ชักนำให้เกิดความรู้ความเห็นในการที่พ้นจากกิเลส (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2539ข, น. 138)

2) **สัมมากรรมันตะ** คือ การกระทำชอบหรือการงานชอบ ได้แก่ “การงดเว้นจากการฆ่าสัตว์ งดเว้นจากการถือเอาสิ่งของที่เขามิได้ให้ งดเว้นจากการประพฤติผิดในกาม” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2539ข, น. 231)

การกระทำชอบกล่าวไว้ 2 นัย (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2539ค, น.231) คือ นัยแรกหมายถึง กายสุจริต 3 เป็นการประพฤติที่สมควรทางกาย ได้แก่ เว้นจากการฆ่าสัตว์ทุกประเภทรวมถึงมนุษย์ด้วยต่างก็มีความรักในชีวิตของตนเองไม่ปรารถนาให้ชีวิตของตนต้องประสบกับความทุกข์ยากเดือดร้อน ต้องการให้ชีวิตของตนเองประสบกับความสุขความเจริญ พระพุทธองค์ ตรัสถึงการรักตนเองว่า “อตฺตาหิปรมปิโย” ตนเองแหละเป็นที่รักอย่างยิ่ง “นตฺถิตตฺตสมเปม” ความรักอื่นเสมอด้วยตนเองไม่มี ยิ่งมนุษย์มีความรักในตนเองมากเท่าไร สัตว์อื่น ๆ ก็มีลักษณะเช่นเดียวกัน ดังนั้นการไม่ฆ่าสัตว์ตัดชีวิตหรือเบียดเบียนให้เกิดความเดือดร้อนย่อมเป็นความปรารถนาของสัตว์ทั้งหลายที่ไม่ต้องการให้เกิดขึ้นกับตนเอง ถ้าทำให้ผู้อื่นเจ็บหรือสัตว์อื่นเจ็บก็มีลักษณะเดียวกันกับความเจ็บปวดที่เกิดขึ้นกับตนเอง ดังนั้นสัตว์และมนุษย์ย่อมรักในชีวิตของตน

เหมือนกัน “บุคคลค้นหาด้วยจิตตลอดทั่วทุกทิศไม่ได้พบใครซึ่งเป็นที่รักยิ่งกว่าตนในที่ไหน ๆ เลย สัตว์ทั้งหลายเหล่าอื่นก็รักตนมากเช่นนั้นเหมือนกัน ฉะนั้นผู้รักตนจึงไม่ควรเบียดเบียนสัตว์อื่น” นัยที่สอง ได้แก่ 1) การงานสุจริตคือการประกอบอาชีพการงานที่สุจริตไม่เป็นโทษแก่เราและผู้อื่น 2) การงานไม่อาภูลคือการงานที่ได้รับมอบหมายให้ดั่งคำ เป็นคนที่มีความขยันหมั่นเพียรเอาใจใส่และไม่ทิ้งธุระ

3) **สัมมาอาชีวะ** คือ การเลี้ยงชีพในทางที่ชอบหมายถึงการเว้นมิจฉาชีพทุกรูปแบบ ได้แก่ การประกอบอาชีพที่สุจริตซึ่งตรงข้ามกับมิจฉาอาชีวะส่วนหนึ่งเป็นการประกอบด้วยสัมมาวาจาและสัมมากรรมันตะ หลีกเว้นจากการแสวงหาด้วยวิธีที่ไม่เหมาะสม คือ การล่อลวงการบีบบังคับ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2539ญ, น. 475-476)

จุดมุ่งหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนาอยู่ที่การดับทุกข์แต่ก็ยอมรับการดำเนินชีวิตในทางโลกก็อยู่จึงมิได้ตำหนิการแสวงหาทรัพย์ในทางสุจริตสำหรับผู้ครองเรือนในทางตรงกันข้ามยังกล่าวว่าความยากจนเป็นทุกข์อย่างยิ่ง พระพุทธศาสนายังสนับสนุนให้ผู้ครองเรือนมีความขยันหมั่นเพียร มีความอดทน ไม่เกียจคร้านรู้จักแสวงหาทรัพย์ด้วยหลักทฤษฎีธรรมมีกัตถประโยชน์ เว้นจากมิจฉาอาชีวะหลักปฏิบัติให้ประโยชน์สำเร็จ ได้แก่ อิทธิบาท 4 และสันโดษ 3 อันเป็นแนวทางให้บุคคลประสบผลสำเร็จในชีวิตสำหรับการค้าขายที่ทำให้มีทรัพย์เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ได้แก่ ตาดี หมายถึง มองการณ์ไกล

เป็นคนธรรมาดี หมายถึง เป็นคนขยันเอาใจใส่ การค้าของตน เป็นบุคคลที่มีความซื่อสัตย์ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2539ฉ, น. 111-112)

สำหรับผู้ที่ทำการค้าขายหากหวังประโยชน์ในอนาคต หรือเบี่ยงหน้าไม่ควรทำการค้าขายสินค้าที่เรียกว่ามัจฉาวิชชา ได้แก่ การค้าขายเครื่องประหาร การค้าขายมนุษย์ การค้าขายเนื้อสัตว์ การค้าขายเครื่องทองของเมา ยาเสพติด (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2539ช, น. 156)

โดยภาพรวมแล้วสัมมาอาชีวะควรอยู่ในขอบข่ายของศีล 5 ประการ และพุทธศาสนายังได้กล่าวถึงพฤติกรรมการติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลอื่นและเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ตัวเองและผู้อื่นเป็นหน้าที่อย่างหนึ่งที่บุคคลจะกระทำต่อกัน เพื่อให้เกิดความสงบร่มเย็นของสังคม ซึ่งพระพุทธเจ้าตรัสไว้ในเรื่องทศทั้งหกในสังคาลสูตร (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2539ช, น. 65)

เมื่อบุคคลดำเนินชีวิตด้วยศีลที่เป็นสิ่งควบคุมวิธีการดับทุกข์ทางกายอย่างสมดุลแล้ว ย่อมเป็นการเติมเต็มการดับทุกข์ทางใจให้สมบูรณ์ได้เร็วยิ่งขึ้น

2. ความมั่นคงของมนุษย์ทางใจ

หลักการทางพระพุทธศาสนาที่เน้นจิตใจเป็นหลักซึ่งกล่าวไว้ในอริยสัจเน้นการแก้ไขความไม่มั่นคงทางใจหรือทุกข์ทางใจเมื่อความทุกข์เกิดเพราะมีเหตุ คือ อวิชชา ตัณหาอุปาทานการดับทุกข์ต้องดับอวิชชา ตัณหาอุปาทานด้วยการพัฒนาสมาธิและ

ปัญญาซึ่งได้ผ่านการอบรมกายและวาจาด้วยศีลเป็นพื้นฐานมาแล้วนั้น ทำให้เกิดการพัฒนาทางด้านจิตใจด้วยสมาธิจนนำไปสู่การเจริญทางด้านปัญญา การพัฒนาจิตนั้นเป็นการฝึกอบรมเสริมสร้างให้พร้อมสมบูรณ์ด้วยคุณสมบัติทั้ง 3 ด้าน (พระราชวรมนี (ประยุทธ์ ปยุตโต), 2530, น. 76-77) คือ

2.1 คุณภาพของจิต ได้แก่ สร้างเสริมจิตใจให้ตั้งมั่นด้วยคุณธรรมต่าง ๆ เป็นจิตใจที่สูงประณีตให้มีเมตตา มีความรัก มีความเป็นมิตร มีความปรารถนาประโยชน์แก่ผู้อื่น มีกรุณาอยากช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นทุกข์ มีจาคะมีน้ำใจเพื่อแผ่โอบอ้อมอารี มีคารวะ ความเคารพ เห็นความสำคัญของผู้อื่น มีมัทวะ ความอ่อนโยน กตัญญู ความรู้คุณค่าแห่งการกระทำของผู้อื่น เป็นต้น เหล่านี้เป็นเรื่องของคุณภาพจิต

2.2 สมรรถภาพจิตหรือความสามารถของจิต เช่น ความมีสติ มีวิริยะ ความเพียรพยายามสั่งาน มีขันติ ความอดทน และทนทาน มีสมาธิจิตใจแน่วแน่ มีสังจจะมีความจริงจังเอาจริงเอาจัง มีอธิษฐานความคิดเด็ดเดี่ยวต่อความมุ่งหมาย มีความหนักแน่นเข้มแข็งมั่นคงในจิตใจที่จะทำงานให้ได้ผลสมบูรณ์โดยเฉพะงานทางปัญญา คือความคิดพิจารณาให้เห็นความจริงแจ่มแจ้งชัดเจน

2.3 สุขภาพจิต คือ มีจิตที่มีสุขภาพที่ดี มีจิตใจที่เป็นสุขสดชื่น ร่าเริง เบิกบานปลอดโปร่ง สงบพร้อมที่จะยิ้มแย้มได้อย่างเปิดเผยความเอิบอิ่มใจ มีปราโมทย์ ความแช่มชื่นใจ มีปัสสัทธิความผ่อนคลายไม่คับข้องขุ่นมัว ไม่หม่นหมองหดหู่หรือโศกเศร้าอะไรต่าง ๆ เหล่า

นี้เรียกว่าสุขภาพจิต

กล่าวโดยสรุปศีล สมาธิและปัญญา หรือไตรสิกขาจึงเป็นระบบการปฏิบัติที่ครบถ้วน เพื่อแก้ปัญหาความไม่มั่นคงทางกายและใจ ตามหลักพระพุทธศาสนาเพราะมีขอบเขต ครอบคลุมมรรคทั้งหมด ดังพุทธพจน์ที่ว่า “สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ ธรรมเหล่านี้สงเคราะห์เข้าด้วยศีลสัมมา วายามะ สัมมาสติ สัมมาสมาธิ ธรรมเหล่านี้ สงเคราะห์เข้าด้วยสมาธิ สัมมาทิฐิ สัมมา สังกัปปะธรรมเหล่านี้สงเคราะห์เข้าด้วย ปัญญา” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ใน พระบรมราชูปถัมภ์, 2539พ, น.549)

3. ความมั่นคงของมนุษย์ทางสังคม

สังคมในสมัยก่อนพุทธกาล ชนชั้น หรือวรรณะพราหมณ์ เกาะกุมอำนาจทาง ความคิดและเป็นเจ้าของพิธีกรรม โดย สงวนหน้าที่การเชื่อมโยงกับเทพเจ้าแต่เพียง กลุ่มเดียว ส่วนกษัตริย์ก็มีพระราชอำนาจมาก โดยมุ่งแสวงหาการรวมอาณาจักรจากการ ทำสงคราม กลุ่มแพศย์ หรือเศรษฐีพ่อค้าก็ มีความมั่งคั่ง เสพสุขจากการมีทรัพย์สินสมบัติ จำนวนมหาศาล ส่วนกลุ่มคูทรและประชาชน ที่ยากไร้กลุ่มอื่น ๆ มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่อย่าง แร้นแค้น ภาวะความไม่เสมอภาคทางสังคม เป็นมูลเหตุหนึ่งที่น่าไปสู่การจัดวางหลัก จริยธรรมใหม่ และตีความแนวเดิมเสียใหม่ และเกิดมีแนวคิดที่เป็นปฏิปักษ์กับแนวคิดเดิม มากมาย บางแนวคิดเกิดขึ้นไม่นานก็เสื่อม ความนิยมไป แต่ยังคงเหลือแต่แนวคิดที่ยัง คงทนสืบต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบันคือศาสนา พุทธและศาสนาเซน ทั้งสองนี้ปฏิเสธการแบ่ง

ชั้นวรรณะ ปฏิเสธการนับถือรูปเคารพต่าง ๆ ปฏิเสธพระเจ้าและเทพเจ้า และปฏิเสธการฆ่าสัตว์ บุชาญ แต่มีประเด็นที่แตกต่างกัน คือ “มหาวิระ” ศาสดาของศาสนาเซน ซึ่งเกิดขึ้น ก่อนพระพุทธเจ้าเล็กน้อย เน้นการบำเพ็ญ ทุกรกิริยาอย่างเคร่งครัด ส่วนพระพุทธเจ้า เน้นการปฏิบัติตนตามหลักทางสายกลาง อาณาจักรเหล่านี้มีกิจกรรมเป็นพื้นฐาน ทางเศรษฐกิจ จึงตั้งถิ่นฐานเป็นหลักแหล่ง แน่นนอน ประชาชนในแต่ละอาณาจักรเพิ่ม จำนวนขึ้น การค้าภายในและการค้าระหว่าง เมืองต่าง ๆ ในภาคเหนือของประเทศอินเดีย เกิดการขยายตัว ทำให้หลายเมืองมีความ สัมพันธ์ใกล้ชิดกัน และส่วนหนึ่งได้เป็นปฏิปักษ์ ต่อกัน เนื่องจากปัญหาการแย่งชิงทรัพยากร ทำให้เกิดการทำสงครามแย่งชิงดินแดน กำลัง คน และทรัพย์สินอยู่เสมอ ดังปรากฏเรื่อง ราวในพระไตรปิฎกและชาดก ดังนั้น ราชา ซึ่งเป็นผู้นำในการรบจึงมีอำนาจมากขึ้น การ ปกครองอาณาจักรก็ซับซ้อนขึ้น คือเกิดการ ปกครองแบบราชาธิปไตย (Popular Monarchy) โดยพระราชามีฐานะเปรียบเสมือนสมมติเทพ (ธีรยุทธ บุญมี, 2546, น. 203-204) ความ มั่นคงของมนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย ความหมาย ที่มาและองค์ประกอบ ซึ่งเป็นแนวทางที่พระพุทธเจ้าทรงวางไว้ นับตั้งแต่ที่พระพุทธเจ้าทรงบรรลุธรรม และ เดินทางไปเทศนาสั่งสอนในดินแดนต่าง ๆ คอยแนะนำผู้มีทุกข์ ยังได้สร้างกฎเกณฑ์ และระเบียบต่าง ๆ สำหรับคณะสงฆ์ จนเมื่อ พระชนมายุได้ 80 ปี ก็เสด็จดับขันธปรินิพพาน รวมเวลาเทศนาสั่งสอนอยู่ทั้งหมดประมาณ

45 ปี ภายใต้บรรยากาศแห่งแนวคิดสุดโต่งหลายทางนั้น พระพุทธเจ้าทรงเสนอหลักแห่งทางสายกลาง ซึ่งเมื่อพิจารณาจะเห็นได้ว่าหลักดังกล่าวนี้มีแนวคิดเกี่ยวกับหลักแห่งความจริงของสรรพสิ่งรองรับอยู่ แนวคิดทางปรัชญาดังกล่าวนี้คือ หลักแห่งไตรลักษณ์ ซึ่งแท้จริงแล้วคือ หลักปฏิจจนสมุปบาท อาจกล่าวได้ว่า แนวคิดเรื่องไตรลักษณ์นี้เองเป็นตัวบ่งชี้คุณลักษณะแห่งภาวะของการดำเนินของสรรพสิ่ง หรือเป็นเครื่องอธิบายว่าปรากฏการณ์ต่าง ๆ เกิดขึ้นและดำเนินไปโดยมีเหตุปัจจัยต่าง ๆ ซึ่งแต่ละเหตุปัจจัยก็เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาอันเนื่อง ล้วนตกอยู่ภายใต้กฎของการเปลี่ยนแปลง เป็นทุกข์ และเป็นอนัตตาเช่นเดียวกัน

บทสรุป

ความมั่นคงของมนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนาหมายถึงความมั่นคง 3 ประการคือ 1. ความมั่นคงทางกาย การดับทุกข์ทางด้านร่างกาย 2. ความมั่นคงทางใจ ได้แก่ การดับทุกข์ด้วยการพัฒนาสมาธิและปัญญา 3. ความมั่นคงทางสังคม ได้แก่ การปฏิบัติตนตามหลักทางสายกลาง คือ มีความพอดีที่จะให้ถึงจุดหมายและจะให้ตรงกับความจริงไม่ให้สุดโต่ง เสียที่สุด ซึ่งจะพลาดจากตัวความเป็นจริง

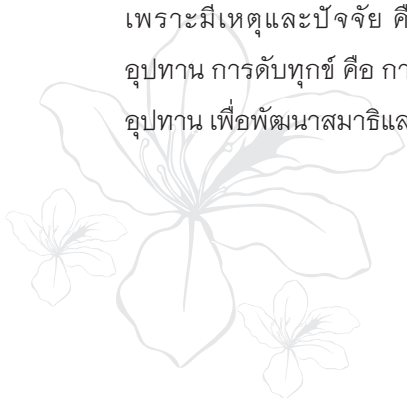
จะเห็นว่าจุดมุ่งหมายของพระพุทธศาสนา คือ การดับทุกข์และทุกข์เกิดขึ้นเพราะมีเหตุและปัจจัย คือ อวิชชา ตัณหา อุปทาน การดับทุกข์ คือ การดับอวิชชา ตัณหา อุปทาน เพื่อพัฒนาสมาธิและปัญญา

ข้อเสนอแนะ

1. ความมั่นคงทางกาย คือการดับทุกข์ทางด้านร่างกาย พระพุทธศาสนากล่าวถึงหลักสัปายะ 7 ประการอันเป็นเหตุเบื้องต้นของการบรรเทาความต้องการทางกาย ดังนั้น ผู้ปรารถนาความมั่นคงทางร่างกายก็ควรพัฒนากายหรือวิธีการดับทุกข์ให้เหมาะสม โดยน้อมนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประพฤติปฏิบัติในการดำเนินชีวิต เพื่อให้ชีวิตสมปรารถนา

2. ความมั่นคงทางใจ นั้นควรนำหลักธรรม อริยสัจ เพื่อแก้ไขความไม่มั่นคงทางใจหรือทุกข์ทางใจ เมื่อความทุกข์เกิดเพราะมีเหตุ คือ อวิชชา ตัณหา อุปทาน การดับทุกข์ต้องดับอวิชชา ตัณหา อุปทานด้วยการพัฒนาสมาธิและปัญญา ซึ่งจะต้องฝึกอบรมกายและวาจาด้วยศีล จะทำให้เกิดการพัฒนาทางด้านจิตใจด้วยสมาธิ จนนำไปสู่การเจริญทางด้านปัญญา

3. ด้านความมั่นคงทางสังคมควรปฏิบัติตนตามหลักทางสายกลาง คือ มีความพอดี ที่จะให้ถึงจุดหมายและจะให้ตรงกับความจริงไม่ให้สุดโต่ง เสียที่สุด ซึ่งจะพลาดจากตัวความเป็นจริง

เอกสารอ้างอิง

- ธีรยุทธ บุญมี. (2546). *ความหลากหลายของชีวิต ความหลากหลายทางวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: สายธาร.
- พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2533). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์*. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2556). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระราชวรณี (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2530). *พัฒนาคน*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโกมลคีมทอง.
- พระอัครวงษ์สะเถระ. (2523). *สัททนิติปกรณ์ ธาตุมาลา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มูลนิธิภูมิพลโลกิกขุ.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2535). *พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย: พระสูตรตันตปิฎก ทีฆนิกาย มหาวรรค*. (เล่มที่ 10). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2539ก). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย: พระวินัยปิฎก มหาวรรค*. (เล่มที่ 4). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2539ข). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย: พระสูตรตันตปิฎก ขุททกนิกาย ธรรมบท*. (เล่มที่ 25). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2539ข). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย: พระสูตรตันตปิฎก ขุททกนิกาย ปาฏิภววรรค*. (เล่มที่ 25). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2539ค). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย: พระสูตรตันตปิฎก ทีฆนิกาย ปาฏิภววรรค*. (เล่มที่ 10). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 1
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2539ค). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย: พระสูตรตันตปิฎก ทีฆนิกาย ปาฏิภววรรค*. (เล่มที่ 11). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2539ข). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย: พระสูตรตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย มูลปณณาสก*. (เล่มที่ 12). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2539ง). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย: พระสูตรตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย อุปริยัณณาสก. (เล่มที่ 14). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2539จ). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย: พระสูตรตันตปิฎก สังยุตตนิกาย นิทานวรรค. (เล่มที่ 16). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2539ฉ). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย: พระสูตรตันตปิฎก อังคุตรนิกาย ติกนิปาตฎีกา. (เล่มที่ 20). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2539ช). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย: พระสูตรตันตปิฎก อังคุตรนิกาย ทสกนิบาต. (เล่มที่ 24). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2539ซ). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย: พระสูตรตันตปิฎก อังคุตรนิกาย ปัญจปรกณ. (เล่มที่ 22). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2539ณ). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย: พระสูตรตันตปิฎก อังคุตรนิกาย อัฏฐกนิบาต. (เล่มที่ 22). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2539ญ). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย: อภิธรรมปิฎก วิภังค์. (เล่มที่ 35). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สนิท ศรีล้ำแดง. (2533). พระพุทธศาสนากับหลักการศึกษา. กรุงเทพฯ: นิสนารการพิมพ์.

